

Asia: VN/25733/2021-OKM-334

Lausuntopyyntö valtioneuvoston selontekoluonnokseksi - Uutta suuntaa Suomen digitaaliseen kompassiin

Tavoite 1 - Suomi kehittyy demokraattisena ja sivistyneenä yhteiskuntana digitalisoituvassa maailmassa.

Onko tavoite perusteltu osa Suomen digitaalista kompassia?

-

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Onko tavoitteen sisältöön valittu oikeat asiat? Jos ei, miten sitä tulisi muotoilla?

-

Onko tavoitteeseen liittyvissä avaintuloksissa tunnistettu niihin olennaisesti liittyvät sisällöt?

-

Jos ei, mitä avaintuloksista puuttuu?

-

Tavoite 2 - Yhteiskunnan toimijoiden kyky omaksua ja soveltaa uusia ja kehittyviä teknologioita kestävästi ja tuottavasti on vahva.

Onko tavoite perusteltu osa Suomen digitaalista kompassia?

-

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Onko tavoitteen sisältöön valittu oikeat asiat? Jos ei, miten sitä tulisi muotoilla?

-

Onko tavoitteeseen liittyvissä avaintuloksissa tunnistettu niihin olennaisesti liittyvät sisällöt?

-

Jos ei, mitä avaintuloksista puuttuu?

-

Tavoite 3 - Suomi on edelläkävijä digiosaamisessa ja teknologia-alan kehityksessä.

Onko tavoite perusteltu osa Suomen digitaalista kompassia?

-

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Onko tavoitteen sisältöön valittu oikeat asiat? Jos ei, miten sitä tulisi muotoilla?

-

Onko tavoitteeseen liittyvissä avaintuloksissa tunnistettu niihin olennaisesti liittyvät sisällöt?

-

Jos ei, mitä avaintuloksista puuttuu?

-

Tavoite 1 - Datan saatavuus ja laatu sekä datanhallinnan infrastruktuuri tukevat yritysten arvonluontia ja ratkaisujen skaalautuvuutta.

Onko tavoite perusteltu osa Suomen digitaalista kompassia?

-

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Onko tavoitteen sisältöön valittu oikeat asiat? Jos ei, miten sitä tulisi muotoilla?

-

Onko tavoitteeseen liittyvissä avaintuloksissa tunnistettu niihin olennaisesti liittyvät sisällöt?

-

Jos ei, mitä avaintuloksista puuttuu?

-

Tavoite 2 - Tietoliikenneyhteydet ovat kattavat, turvalliset ja kestävät.

Onko tavoite perusteltu osa Suomen digitaalista kompassia?

-

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Onko tavoitteen sisältöön valittu oikeat asiat? Jos ei, miten sitä tulisi muotoilla?

-

Onko tavoitteeseen liittyvissä avaintuloksissa tunnistettu niihin olennaisesti liittyvät sisällöt?

-

Jos ei, mitä avaintuloksista puuttuu?

-

Tavoite 3 - Palvelin- ja laskentainfrastruktuurit ovat energiatehokkaita ja vastaavat julkisten palveluiden, yritysten ja tutkimuksen tarpeita.

Onko tavoite perusteltu osa Suomen digitaalista kompassia?

-

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Onko tavoitteen sisältöön valittu oikeat asiat? Jos ei, miten sitä tulisi muotoilla?

-

Onko tavoitteeseen liittyvissä avaintuloksissa tunnistettu niihin olennaisesti liittyvät sisällöt?

2 kyllä, pääosin

Jos ei, mitä avaintuloksista puuttuu?

Raportissa todetaan (s. 35): "Tavoitteena on, että sellaiset kansallisesti priorisoidut tietovarannot, joiden käytöstä tekoälyn hyödynnettäväksi on jo linjattu ovat saatavissa yhteentoimivasti ja hyödynnettävissä yhtenäisen sääntelykehyksen puitteissa siten, että ne tuottavat suurimman mahdollisen yhteiskunnallisen, taloudellisen ja turvallisuuspoliittisen arvon."

Tässä voisi avata tarkemmin, mihin tietovarantoihin viitataan? Mitkä ovat sellaisia tietovarantoja, joiden käytöstä tekoälyn hyödynnettäväksi on jo linjattu?

Tavoite 1 - Digitalisaatio ja dataperustainen arvonluonti etenee yrityksissä.

Onko tavoite perusteltu osa Suomen digitaalista kompassia?

-

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Onko tavoitteen sisältöön valittu oikeat asiat? Jos ei, miten sitä tulisi muotoilla?

-

Onko tavoitteeseen liittyvissä avaintuloksissa tunnistettu niihin olennaisesti liittyvät sisällöt?

3 vain osittain

Jos ei, mitä avaintuloksista puuttuu?

3) "Talouden uudistumisen dynamiikka toimii - Digitalisaatioon liittyviä tuotteita ja palveluja

tuottavien menestyvien startup-yritysten ja yksisarvisten määrä lisääntyy."

--

OM katsoo, että avaintuloksen 3 (s. 44) kohdalla tulisi mainita myös kuluttajansuojaa koskeva harmonisointityö muiden sellaisten oikeudenalojen rinnalla, joilla harmonisointityötä tehdään tai on tehty ja joihin liittyy riski ylisääntelystä.

Tavoite 2 - Yritysten tuottavuus ja kilpailukyky paranee uusien teknologioiden onnistuneen käyttöönoton myötä.

Onko tavoite perusteltu osa Suomen digitaalista kompassia?

-

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Onko tavoitteen sisältöön valittu oikeat asiat? Jos ei, miten sitä tulisi muotoilla?

-

Onko tavoitteeseen liittyvissä avaintuloksissa tunnistettu niihin olennaisesti liittyvät sisällöt?

-

Jos ei, mitä avaintuloksista puuttuu?

-

Tavoite 1 - Digitaaliset julkiset palvelut toimivat yhteentoimivina palvelukokonaisuuksina mahdollistaen sujuvan asioinnin ja korkean tuottavuuden.

Onko tavoite perusteltu osa Suomen digitaalista kompassia?

1 kyllä, täysin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Onko tavoitteen sisältöön valittu oikeat asiat? Jos ei, miten sitä tulisi muotoilla?

-

Onko tavoitteeseen liittyvissä avaintuloksissa tunnistettu niihin olennaisesti liittyvät sisällöt?

3 vain osittain

Jos ei, mitä avaintuloksista puuttuu?

OM katsoo, että digitaalisten julkisten palveluiden yhteentoimivuus on hyvä tavoite mahdollistaessaan sujuvan asioinnin ja korkeamman tuottavuuden. Tuottavuuden mittareihin olisi hyvä kiinnittää huomiota.

Elämäntapalähtöisten palvelukokonaisuuksien kehittämisen osalta olisi hyvä täsmentää, mikä taho tällaisesta kehittämisestä on vastuussa. Kyse voi olla laajoista poikkihallinnollisista kokonaisuuksista, ja niihin voi liittyä myös keskusvirastoilla olevia lakisäätöisiä tehtäviä.

OM kiinnittää huomiota siihen, että tiedon liikkuvuuden esteiden purkaminen tulee tehdä tietosuojavaatimukset huomioon ottavalla tavalla.

OM nostaa esiin, että eräiden kirjausten, kuten sivulla 49 olevan puolesta asiointia koskevan tekstin, yhteys selontekoluonnoksen tavoitteisiin ja avaintuloksiin jää epäselväksi.

OM esittää, että tiedon rakenteellisuutta koskevaan tekstiosioon sivulla 51 lisättäisiin maininta siitä, että kehitystyötä ei voida tehdä yksinomaan järjestelmälähtöisesti vaan yksilön oikeuksia kunnioittaen.

Tavoite 2 - Julkinen hallinto hallitsee yhteiskunnan keskeisten toimintojen datan, teknologian ja infrastruktuurit turvallisesti, luotettavasti ja kustannustehokkaasti varmistaen yhteiskunnan toimivuuden kaikissa tilanteissa.

Onko tavoite perusteltu osa Suomen digitaalista kompassia?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Onko tavoitteen sisältöön valittu oikeat asiat? Jos ei, miten sitä tulisi muotoilla?

Tavoitetta 2 voisi tarkentaa termin teknologiset ratkaisut osalta. ”Digitaalinen infrastruktuuri, data ja teknologiset ratkaisut ovat yhä merkittävämpi osa julkisen vallan ydintehtäviä, mikä edellyttää niiden kokonaisvaltaista ja ennakoivaa hallintaa.”

Teknologisten ratkaisujen sijaan voisi terminä olla digitaaliset palvelut.

Onko tavoitteeseen liittyvissä avaintuloksissa tunnistettu niihin olennaisesti liittyvät sisällöt?

2 kyllä, pääosin

Jos ei, mitä avaintuloksista puuttuu?

Avaintulokseen voisi lisätä digitaalisen suvereniteetin vahvistamiseksi digitaalisten palveluiden priorisoinnin huomioon otettavaksi ja osaksi keinovalikoimaa.

Tavoite 3 - Julkinen hallinto toimii tuottavasti tekoälyä sekä uusia digiteknologioita hyödyntäen.

Onko tavoite perusteltu osa Suomen digitaalista kompassia?

1 kyllä, täysin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Onko tavoitteen sisältöön valittu oikeat asiat? Jos ei, miten sitä tulisi muotoilla?

-

Onko tavoitteeseen liittyvissä avaintuloksissa tunnistettu niihin olennaisesti liittyvät sisällöt?

1 kyllä, täysin

Jos ei, mitä avaintuloksista puuttuu?

-

Poikkihallinnollinen johtaminen ja yhteistyö

Ovatko siinä esitetyt digitalissaation johtamisen ja yhteistyön periaatteet perusteltuja osia osana Suomen digitaalista kompassia?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Onko sisältöön valittu oikeat asiat? Jos ei, miten sitä tulisi muotoilla?

Tekstissä voisi ehkä nykyistä selvemmin ilmetä tarve välttää päällekkäistä tekemistä ja kehittämistä. Kehittämishankkeissa vastuutahojen tulisi olla selkeästi osoitettuja, ja niistä tulisi käydä ilmi, onko kyse hallinnonala- vai ministeriötasoisesta ja -vetoisesta kokonaisuudesta.

Digikompassin tavoitteiden ja avaintulosten kokonaisuus

Puuttuuko digikompassin tavoitteista ja avaintuloksista yleisesti jotain olennaista? Tulisiko jokin osa alue priorisoida tai poispriorisoida?

-

Tuloksellisuuden seuranta ja vaikuttavuuden arviointi

Mitä mittareita tunnistatte tavoitteiden ja avaintulosten etenemisen mittaamiseen?

Tuottavuushyötyjen laskentamallien ja hyötyjen raportoinnin kehittämiseen tulee myös kiinnittää huomiota. Tämä näkökulma puuttuu tekstistä.

Kaikille sektorille skaalautuvat toimintamallit eivät ole aina mahdollisia eivätkä järkeviä, esim. erityislainsäädäntö tuo mukanaan omia reunaehtojaan.

Miten digikompassin vaikuttavuutta tulisi Suomen tasolla mitata?

-

Toimintaympäristön kuvaus

Geopoliittinen ja taloudellinen toimintaympäristö

-

Turvallisuus ja resilienssi

-

Kriittiset teknologiat ja innovaatiot

Konvergenssi ja tiekartat (s. 13) kohdassa kerrotaan siitä, miten teknologiat sulautuvat toisiinsa (esim. suurteholaskenta + tekoäly + kvantti +

edistyneet sensorit + 5G/6G), mikä luo uusia kyvykkyksiä mutta myös riippuvuuksia ja että ennakoivat tiekartat auttavat kohdentamaan investointeja, poistamaan pullonkauloja ja varmistamaan yhteentoimivuuden yli toimialojen. Tässä yhteydessä olisi hyvä tarkentaa eri tasoisia vaikutuksia hieman, esim. millaisia vaikutuksia asialla on investointien kohdentamiseen. Esim. kyse ei ole enää yksittäisistä teknologioista, vaan erilaisten teknologioiden tai teknologisten kyvykkyysien koosteesta ja yhdistelmästä. Kun nykyisin investoidaan erikseen esim. datakeskuksiin, automaatioon tai tietoverkkoihin, jatkossa investointeja tulisi tehdä enemmän myös kokonaisiin teknologiakokonaisuuksiin. Investoinnin hakijoiden/saajien ”investointikelpoisuuden” kriteerit myös muuttuvat tämän kehityksen myötä. Vaikutuksia on varmasti myös itse investoivan tahon toimintaan ja investointistrategiaan. Heillä tulee olla yhä vahvempi ymmärrys koko teknologiakentän tilanteesta ja näistä erilaisista keskinäisistä riippuvuuksista sekä myös halukkuus tehdä pitkäjänteisiä infrastruktuuri-investointeja. (vrt. esim. keskustelu ICT-korjausvelasta).

Hyvinvointi ja yhteiskunnalliset muutokset

OM pitää kannatettavana sitä, että uutena teemana esiin nostettavan hyvinvoinnin alla (s. 20) huomioidaan haavoittuvien käyttäjäryhmien suojelu digitaalisessa ympäristössä. (”Kaikkein haavoittuvimpien kuluttajien, kuten alaikäisten ja ikääntyneiden henkilöiden, tarpeet tulee huomioida sekä digitalisaatiota ohjaavassa sääntelyssä että teknologiayritysten toiminnan ohjauksessa, jotta näitä käyttäjäryhmiä voidaan tarkoituksenmukaisin keinoin suojella digitaalisissa ympäristöissä. On tärkeää myös huomioida kaikissa palveluissa ja rakenteissa, että digitaaliset ratkaisut eivät usein vastaa kaikkiin tarpeisiin vaan tarvitaan myös muu saavutettava vaihtoehto.”)

Digitalisaation ja datatalouden sääntely

Perusoikeuksien toteutumisesta tulee huolehtia myös digitalisaatiokehityksessä. Digitalisaatio lisää jatkuvasti henkilötietojen keruuta ja käsittelyä. Perusoikeuksien korostaminen tarkoittaa, että ihmisillä on oikeus tietää, mitä tietoja heistä kerätään ja mihin tarkoitukseen, tietoja käsitellään vain tarpeellisesti (minimointi) ja ihmisillä on oikeus päästä omiin tietoihin, korjata ja poistaa niitä. Toisaalta digitaaliset järjestelmät (esim. algoritmit ja tekoäly) voivat vahvistaa syrjiviä rakenteita ja kohdella ihmisiä epätasa-arvoisesti huomaamatta. Perusoikeusnäkökulmasta korostetaan, että digipalvelut eivät syrji iän, sukupuolen, vamman, taustan tai muun ominaisuuden perusteella ja että algoritmit ovat mahdollisimman läpinäkyviä ja oikeudenmukaisia. Perusoikeuksien korostaminen tarkoittaa myös tasapainoa sananvapauden suojelemisen ja vihapuheen, disinformaation ja laittoman sisällön torjumisen välillä. Lisäksi se tarkoittaa, että digitaaliset kanavat tukevat kansalaisosallistumista ja demokratiaa, eivätkä heikennä sitä. Lisäksi kun päätöksiä tehdään digitaalisesti (esim. automaattinen päätöksenteko), ihmisellä tulee olla oikeus ymmärtää, miten päätös on tehty päätöksistä on voitava valittaa vastuu ei saa "kadota algoritmiin" Tämä liittyy oikeusturvaan ja hyvään hallintoon. Perusoikeuksien korostaminen edellyttää, että digipalvelut ovat kaikkien käytettävissä, digitaalinen yhteiskunta ei saa sulkea ketään ulkopuolelle.

Yhteistyö ja yhteentoimivuus

-

Uudet teemat

Tekoäly

Sivuilla 17, 26, 35, 54 ko. kohdissa tulee tuoda esille myös lainsäädännön edellyttämä tietosuojan varmistaminen ja tietosuojavaikutusten arviointi, erityisesti korkeariskisissä tekoälyn käyttötapauksissa.

Turvallisuus

-

Hyvinvointi

-

Yhteistyö ja yhteentoimivuus

-

Digikompassin kokonaisuus

Miten arvioisit digikompassia kokonaisuutena?

-

Muut kommentit

Mikäli kommentti ei sovellu lomakkeen muihin asiakointiin, voit jättää sen tähän.

Raportissa on hieman toisteisuutta joissain kohden ja tekstiä voisi hieman tiivistää tältä osin.

Luvussa 2.3 (s. 7–9) kuvataan Digikompassin arvoja. Arvot ohjaavat ihmisten ja organisaatioiden toimintaa. Voisiko todeta esim., että Digikompassin taustalla on seuraavia arvoja... tai että Digikompassia ja sen toimenpiteitä viedään eteenpäin seuraavan arvopohjaan sitoutuen tai arvopohjan mukaisesti...

Hosionaho Sari
Oikeusministeriö - OM, Hallinto- ja ohjausosasto, Tietoyksikkö